

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТКОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати
Стеви М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАЂЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 6

БРОЈ 10 ПР. Д.

уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

ПАС И ЊЕГОВА СУДБА

(ВАСНА)

За стадом је три'о већ часове многе,
И пас бедни леже да одмори ноге;
Ал' то овчар снази па га гневно рин'о:
„Устај, лена псина!“

Пас заплака горко: „Боже, што ме сазда,
„Буд се к'о роб мучим још ме бије газда?
„Мојој патњи равне нема овог света, —
„Ах, ти судбо клепа!“

А то судба чула па ће рећи њему:
„Тути, подли створе, сам си узрок свему.
„Твоји преци беху горски вуци смели,
„Па ме нису клепа.“

Милорад Ј. Митровић

НАПУШТЕНИ КУТАК

Н О В Е Л А

написао

ПР. Ј. ОДАВИЋ

(наставка) (2)

Међутим, кад је чуо за премештај, дође му, у једном од тих ретких момената, као да му тиме само Провиђење даје прилику, а можда и последњу опомену, да се једном почне отимати страсти, која га све више подрива и руши. Мислио је: нов град, нова средина, нови људи па и он сам нов, нов и препорођен. На ту мисао сети се жене и детета свог, и нека дотле незнана нежност напуни му груди. Ето он ће се поправити. „Јест, ја хоћу да будем на свом месту“, мислио је, „хоћу да се поправим, и нећу дозволити, да више моја жена и моја ћерка црвене због мене, и да ми се и гори од мене смеју и пружају на мене претом као на пропалог човека.“

Под тим осећајима као да се препороди: осећао се и лакши и бољи, и у разговору са женом и ћерком налазио је речи, које оне одавно нису чуле од њега.

И тако је првих дана по свом премештају био сасвим други човек. У кавану није више ишао а на карте изгледало је, као да је и заборавио. А да

би био што чвршћи у тој својој решености, да постане добар и уредан, он се рано дизао, много раније него што је због посла морао, па ако је лепо време он би шетао, и то најрадије пољем изван града, а ако је ружно, он би отишао у канцеларију, ма то било читав сахат раније пре канцеларијског времена. У вече пак, после кратке шетње ишао је у читаоницу, где је остао све док већ не буде време за вечеру. Тај начин живота био је усвојио, чим је дошао у наш град, и у оном првом одушевљењу после покајања заповелао је самоме себи, да се мора држати тога реда па ма шта било. И мора му се признати, у прво време јуначки се држао.

Ал' не прође дуго а он поче да чезне, да слаби, да бива мрачнији, све, док се једног вечера не чу плач у њиховој кући. Тога дана излазећи из канцеларије и прошав поред једне каване, која му је још од првог дана врло симпатична изгледала, није могао да се и даље савлађује и — сврати. Пошто је халаљиво попио неколико чаша, после којих му проструја кроз тело она стара позната топлина и пријатност, он се преобрази. Глас савести, који је још дотле тињао у њему, сасвим утрну; слике жене му и кћери ишчезоше као у некој магли и свест му поче да тамни. После тога играо је карата и све што је имао изгубио је.

Кад је затим пошао кући свеж ваздух на пољу мало га растрезни, виде шта је урадио и постаде зловољан и љут. Ту љутњу и злу вољу требао је неко да осети, и то су биле његова жена и ћерка.

На прву примедбу женину скочио је на њу као прави звер, ударио је једаред, дваред, и она је пала.

На плач материн дотрчала је ћерка. У тај мах и она коју је у последње доба толико волео, да га је у извесним моментима било стид од ње, — и она, дође му као неко сасвим страно створење, које је у тај мах мрзео из дна душе. Па како она плачући приђе матери, која се беше дигла и села у један угао, он и њу неколико пута крвнички удари и она зајеца.

„Ако мене бијеш, несрећнице, што тучеш њу, своје дете“, рече му жена, па скочивши с кревета, на којем је седела приђе му и гурну га. На то се он поврати и поче је шамарати. Ћерка притрча матери

и заклони је својим слабачким плећима, те тако прими неколико удараца намењених матери.

Настаде плач и вајкање. „Тешко мени,“ јецала је мајка, „мени је баш суђено да пре времена легнем у гроб... Шта сам ти само скривила. Боже, да ми ово буде судба“? Па онда заборављајући себе, нежно притиште кћер на груди љубећи је и говорећи: бедно, бедно дете моје, шта ће бити с тобом кад мене изгубиш?

Док су оне тако плакале, отац је запалио цигару, изашао, сео на праг и сасвим хладно пушио, као да није баш ништа било. Пошто га је онај први гнев прешао, а вечерњи ваздух почео да га стишава глас савести поче опет да се у њему тихо буди, па како су оне још плакале и јецале, он као да тек тада чу њихов плач, прену се и устаде да слуша. Изгледало је као да се крха да им оде, да их моли и једну и другу да му опросте; ал ипак његово рђаво срце превлада и тај слаби знак кајања и убрзо за тим диже се и уђе у собу у којој је ћерка спавала, свуче се и леже у њен кревет. Кад је после жена изашла, да види, шта ради и што га нема да дође спавати изненади се кад га виде у ћеркином кревету. Он је већ спавао. Она се затим врати у своју собу где заједно са ћерком леже да спава.

Таквих сцена било је врло често. Колико је пута шамарао и немилосрдно тукао своју жену само с тога, што би му с пуво права пребацила што год. На њену велику несрећу била је врло осетљива, и свака његова зверска неправда дубоко се урезивала у њено срце, и тихо, али стално га подгривало.

И тако не прође ни пун месец дана од како се ту уселише, а ми чусмо једво јутро плач и замагања несрећне кћери

Кад сам се испео на зид и полако промолио главу, да видим, шта је, видео сам пред кућним вратима неколико непознатих, старијих жена, од којих сам се чисто уплашио, тако су ми страшне изгледале, у свију њих осећала се нека хладноћа, нешто одвратно. Све више мање сиротињски обучене, с великим, рекао бих мушким ципелама, убраћене црним марамима. Једна од њих била је гурава, и кад се у један мах обрнула овамо к мени у мал што нисам утекао, тако је аветињски изгледала. Из оне црне мараме вирили су јој само нос и брада, два смежурана крива шиљка, чији су се врхови скоро додиривали, а више носа, као из неке дупље, осечена марамом, шкиљила су два још светла ока, чији поглед, да сам само био за коју годичу млађи, не бих могао издржати.

Међу тим страшним, бапским сликама ниједног човека. Само једна мачка, згурена, с уздигнутим репом и извијеним леђима на више, теглила се и трљала о сукње оне гураве, и као оно кад се нада добром залогају шуњала се међу бабама маучући, и то оним скромним, размаженим маукањем што је мени код мачака увек некако подло изгледало.

Кроз прозор једне собе видео сам да гори дугачка свећа, а поред стола, на којем је свећа горела, лепо се видела једна мушка слика. То је био он...

После тога отишао сам у школу и читавог дана нисам се пео на зид. И тако прође неколико дана. Кад сам се после тога једног вечера први пут поново попео на зид, Олга је седела на прагу, главу је држала обема рукама и плакала је: лепо су се сузе виделе како капљу једна за другом. Ђила је у црној хаљини. Чим је угледах дође ми да је викнем, ал ваљда из бојазни, да је не узнемирим, ћутао сам, и убрзо невиђен сишао са зида.

И дотле сам волео Олгу, ал од како јој мајка умре моје детиње симпатије према њој још се више појачаше. Сећам се, да ме никада дотле помисао: да и мени може мајка умрети, није тако потресала и жалосно утицала на мене као тих дана. С тога сам одлазио к њој много чешће но дотле. Она је обично била сама. Првих дана често је плакала, ал доцније као да се мало смири. Лице јој само постаде озбиљније, и кад ми је што год причала и поучавала ме, а што је јако волела, изгледала је много старија но што је била.

Ја сам се трудио колико сам год могао да јој будем од помоћи. Ишао сам јој често, јер сам знао, да ме воли, и уживао сам кад сам је могао ма у чему послушати. А кад је убрзо после тога настала мочарна, суморна јесен и пао снег, ја сам тамо носио и своје школске књиге и писао задатке, и учио, зашто ми је и мајка знала и није ми бранила. И ту је тако било пријатних момената! Ако нисам седео за столом и радио, обично бих се шићурио у угао крај пећи, узео њену мачку у крило, миловао је, слушао је како преде, молио Олгу да ми прича штогод и одлазио кући тек кад је било време вечери.

Читаве те зиме Олга је истина била мирна и трудила се да у оном обичном, свакидањем послу заборави своју несрећу и своје жалосно стање, — али по оној замишљености њеној видело се: да је помисао на смрт њене матери никако не напушта. То се могло закључити и из тога, што је редовно сваке суботе ишла на гробље, а отац то није знао.

Па и ја, који сам се у то доба толико бојао гробља, био сам неколико пута с њом на гробу њене матери. Како је то било жалосно! Била је зима. Снег покрио све и све изгледало тако мирно. Ишли смо пешке више од по сахата. Ја сам носио једну корпу, у којој је била једна мала флашица црнога вина, једна саксија цвећа и неколико земчача и јабука да се подели сиротињи. Тада још нисам знао зашто се све то носи.

Кад смо дошли на гроб, она је плачући пољубила крст, па је онда клекнула крај крста и тихо плакала. Ја сам с оном корпом о руци мирно стајао крај ње. Ма да ми је њена жалост тешко падала, ипак зато нисам ни сузе пустио, што ми је било криво: држао сам да је та моја хладноћа може увредити. И тако сам стојао хладан и освртао се по гробљу, јер оно што сам тамо видео било је ново за мене, — све, док год је само тихо плакала онако погурена крај крста; ал кад се потом, и даље клечећи, исправи, и поче шапућући да нариче и да се жали својој матери, — она хладноћа што ми је

дотле била око срца поче да се крави, да се топи, док од једном и мени ударише сузе и ја зајечах.

На мој плач она се чисто трже, устаде, узе ону флашицу, и, у виду малог крста, прели гроб вином; потом се прекрсти и приђе крст. Ту ми дође на памет да бих и ја требао да се прекрстим и целивам крст, ал просто нисам смео; онај стари страх од гробља поново ме обузе и скоро као кријући прећох преко тога. Она после узе ону саксију с цвећем и зари је у земљу поред крста, па се потом опет прекрсти и целива крст. Кад је то учинила позва ме да пођемо, и тако се вратимо кући. Од гробља до куће није ни речи проговорила.

Од тога доба Олга ми дође још некако већа и узвишенија. Дотле сам је само волео и жалио, ал од како поћох и ја с њом на гробље, почех је и поштовати. Ја сам у то доба држао да млади никако не иду на гробље, а и ако који пут пођу, то иду само у друштву старијих а никако сами. Међутим Олга је ето ишла сама, и звала шта треба тамо да ради. Та само што је оно вином прекрстила хумку на гробу своје матере, и направила онај угасито плави крстић на снегу мени је импоновало, и ја сам у њој, наравно на свој детињи начин, гледао неку трагичну јунакињу. И оно што ми се у тај мах само наговештавало, и што нисам знао да одредим, доцније ми се објаснило: Олга је била остављена самој себи. Она није никога имала, ма да је имала оца. Она и њен отац биле су две сасвим стране природе једна другој, и гледајући их нико не би рекао да им иста крв у жилама тече.

Отац јој морао се јамачно горко кајати и пребацивати себи неправде и нечовештва, којима је изобиловао према својој жени, ал ипак зато ничим није показао, да се каје и да је рад да бар према кћери својој буде бољи. С њом није, тако рећи, ни говорио. Сама та околност јако је утицала да се Олга све више и више повлачи у саму себе.

Па зато сам се доста пута питао, како ли једна мора да проводи време кад остане сама код куће, кад никога нема да је разговори; јер кад сам ја тамо, ипак говори, прича ми, па се и насмеје који пут. И како ли јој тек мора бити, кад јој отац дође кући пијан, а што није било ретко, ја сам то добро знао.

Па док је ведар дан и сунце сија још и које-како: веселије је, све изгледа лепше и насмејаније, чак и оголићена дрва, чак и гакање чавки и звиждање ветра кроз димњак. Ал кад се густи, суморни облаци спусте, тако рећи, на земљу; кад се свије она полутама, кроз коју и највеселија песма некако жалосно одјекује; кад се мисли, као да су вучене мађијском силом, само ка прошлости крећу, а очи, и ако не сузе, плачу неким духовним плачем; кад осетиш да ти срце у грудима дрхти а и сам се питаш зашто; кад ти сваки шушањ око куће личи на одјеке неког необичног света, — како ли тек тада мора бити усамљену детету без игде икога, јер је без матере, која Богом благословена, једина, и самим покретом своје нежне руке преко чела и образа детињих, растерује све те црне мисли, и

озарава лице свога детета оним блаженим осмејком, којим дете вели како му је добро и како се осећа заштићено од свију могућих непогода!...

Како јој је морало бити у тим моментима, она је сирота најбоље знала.

И ето, тако усамљена, провела је Олга читаву ту прву зиму по смрти своје матере. Три четири пута свега затицао сам с њом још две бабе, две од оних, које сам оно преко зида видео сутра дан по смрти матере јој.

Обе те бабе изгледале су тако, да сам их се бојао. Наборане крезубе, у извешталом руху, које је некакву чудновату вољу од себе пуштало, а која је потсећала и на бурмут, и на црни лук, и на ракију, и на нешто масно. Обе, неке даљне рођаке ње-нога оца, као што ми је причала, долазиле су оне да је теше, и да, наравно, кад већ дођу, попију по коју каву, и коју чашицу ракије.

Сећам се, како ју је једном једна од тих баба учила, како сад, пошто јој је мајка умрла, а што је, шта ћеш, била воља Божија, — треба само за оца да живи, јер је он и издржава и даје јој све што јој треба.

„Ти имаш и где да легнеш и шта да поједеш,“ говорила јој је, „и обучена си и опрана, а то, Бога ми, нема свака... зато чувај свога оца, угађај му, гледај да му жеље погађаш, јер он је то, Бога ми, и заслужио... Зар није тако, а?“ Запита ону другу.

„Дабогме да је тако“, одговори она „деца треба да поштују своје родитеље, да их воле... Па живота и здравља, ако ти отац доведе сутра другу мајку у кућу, ти и њој да љубиш руку, и њу да поштујеш“...

На те бабине речи ја се згранух. Како?! Зар деца могу имати више матера и каква је та друга мајка која Олгину мајку може да замени?..

Погледах Олгу; њој ударише сузе, и поче да јеца. Мени онако маломе дође, да ухватим обе бабе за рамена, и да их избацити на поље, толико ми дођоше мрске, и што дотле нисам ни једном урадио, прићох Олги, ухватих је за руку и почех је миловати говорећи јој, да не плаче, да се смири. Она се саже, пољуби ме и одиста се умири.

Бабе се некако чудновато, испод ока погледаше, и једна ме од њих запита: „Је ли мали, ти баш много волиш Олгу?“

Ја сам ћутао, а њу нисам ни гледао.

„Чујеш ли шта те питам?“ понови она.

Не чујем, одговорих јој тако јетко и тако гласно, да се оне обе тргоше.

„Но јеси ли чула, овај твој комшија није баш најбоље дете, где ти само њега како то говори, као да је у механи У будуће да му забраниш да долази, догод се не научи да буде учтив.“ —

„Он је на против врло учтиво и врло добро дете“, сасвим мирно рече Олга.

(свршиће се)

ЗБОГОМ ОСТАЈ, ЖАРКО ЛЕТО...

Збогом остај, жарко лето!...
Твоје чари тихо вену;
А последњи удисаји
Испуњују васељену.

Ти умиреш на одори,
Коју твоје цвеће краси...
Одавуда тихо струге
Жалосне песме гласи.

То је туга васионе,
Коју смртно ухо чује;
То је песма којом вечност
Над пролазним јадикuje.

Прими поздрав, жарко лето,
У смртноме часу твоје!
Над пролазним вечност плаче —
И ја плачем сада с њоме!

Божа С. Николајевић.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЖКИНА

I

Било је око једанаест часова у вече. У ресторацији марсељске станице седела су два Руса и једна Русиња и очекивали воз што око поноћи полази у Ницу. Поименце беху то: Николај Ивановић Иванов, петроградски трговац, човек средовечан, потемељан са округлим трбушчићем; жена његова, Глафира Семјоновна, млада, пуна женска; и сапутник такођер петроградски трговац, Иван Кондратијевић Коњурин. Путници беху одевени по последњој париској моди; чак и браде у мушкараца беху састрижене по француски и ако је руски трговачки крој вирио из свега што беше у њима и на њима. Они су седели за столом, на коме беху остатци вечере и поетија пили црно вино. Око њих, на поду, ручни пртљак, у којем се особито истиче један завијутац у кајишима: беше то велики јастук у првеној навласти. Људи нису били расположени и ако су пред њима стајале три правне боце црнога вина и боца коњака, у пола испијенога. Сувише беху заморени великим путем од Париза до Марсеља па су зевали разговарајући. Зевала је и њихова дама. Она је љуштила кору од поморанце, говорећи:

— Чим стигнем у Италију, одмах ћу купити где год у каквом воћњаку, велику грану с поморанцама; снаковаћу је у корцу и понети у Петроград, те да сви виде и знају, да смо били у земљи где поморанце зру.

— А зар, бајаги, поморанце расту у Италији? запита Иван Кондратијевић, па еркну мало вина и испући усне.

— А шта ти мислиш?... подругљиво му одговара Николај Ивановић. Сам си бајаги воћар: чак — воћарску и колонијалну трговину имаш у Петрограду, а овамо не знаш ни где поморанце расту. Еј, гејаче!

— Е, па од куда би ми то и знали? Јер поморанце за своју радњу добављамо у сандуцима од Немца Карла Богданића. Ја сам мислио: кад се већ зову поморанце, онда оне у Поморанији и расту.

— Па та Поморанија управо и јесте Италија... Тамо се налази нека губернија Поморанија, или поморански срез, тако нешто, рече Никола Ивановић.

— Лажи, лажи боље! узвикну Глафира Семјоновна. Тамо нити има, нити је икад било какве губерније Помораније, нити каквог поморанскога среза: тек поморанце само расту у Италији.

— Допустите, Глафира Семјоновна... Ако је тако, онда зашто ми јерусалимске поморанце продајемо? уплете се у реч Иван Кондратијевић.

— Па то су ваљда неке чивутске поморанце, од јерусалимских племића...

— Е, напротив, оне важе као најбоље.

— Та ја већ то не знам; главно је да су поморанце поглавито из Италије, с тога се Италија и назива: земља поморанци.

— Е, па то је та Поморанија, и то значи, да тамо мора бити још и поморански срез, прихвати Николај Ивановић.

— Шта? ти хоћеш са мном у препирку! Знај, да никакве Помораније нема, не постоји!... Ја сам географију у пансиону учила и знам да је нема.

— Ето ти је сад! Мало што — и одмах за књиге. Није ли то, у ствари, нама све једно. Ја сам се такођер учио географији једно две године у трговачкој школи, али признајем, да до јужних крајева још нисмо били дошли кад ме је отац из школе извадио због обуке у трговачким пословима.

— Ето видиш... А овамо се препиреш!...

Настаде мала пауза. Иван Кондратијевић Коњурин ердачно зевну.

— Ја шта ли сад моја жена ради? рече он. Јамачно је до сад поскрала пунч, па се спрема да легне...

— Шта-а? Спрема се да легне? подругну се Глафира Семјоновна. — Могло би се рећи сасвим на против.

— То јест, како то на против? Па шта би она сама у ово доба и радила? — до да смести децу у постељу, па и сама да прилегне, одговара Коњурин.

— А шта мислите ви, које је доба сад у Петрограду?

— Како које је доба? Позната је ствар, — ноћ, дванаести сахат ноћи.

— У томе и јесте ствар, што је сасвим напротив. Ми смо сад на југу. А кад је на југу ноћ, онда је у Петрограду дан; а то значи, да се ваша жена сад, ни у ком случају, не спрема да легне.

Коњурин зину од чуда.

— Ама, шта ви то говорите, матушка Глафира Семјоновна... чудно се он.

— Тако је, тако је... Не препири се с њом... То је тако... рече Николај Ивановић. — Она зна... Њих су у пансиону учили. Па и сам сам читао о томе у новинама. Јер, кад смо ми на југу, у Петрограду је све натрашке, пошто је Петроград на северу.

— Видиш ти чуда! чуди се Коњурин. — А ја нисам ни знао да таква механика излази. Али... иностранство је ово!... Па који ли сад мора бити сахат у Петрограду, Глафира Семјоновна?

— Сахат? посигурно не знам, то би се из календара могле дознати; али држим, да је тако... трећи сат дана, рече она натерсуме.

— Трећи сахат дана... Тес... Видиш молим те... чудно се даље Коџурин. — Е, ако је трећи сахат дана, онда је моја жена већ ручала и спрема се да пије чај. Она увек после ручка, тако, око три сахата дана, пије чај. Е, грех! уздахну он. — Реци ми, молим те, куд смо ми то зашли? И време иде обратно — ето у какве смо државе зашли. То јест, да си ми пре месец дана казала: Иване Кондратијевићу, ти ћеш се возати по земљама немачким и француским, — не бих ти веровао; чак — плуноу бих!

— А видиш нас: већ је други пут како по иностранству путујемо, рече Николај Иванович. Први пут, одемо на париску изложбу. Страх Божји! Идеш, никаква реда не знаш; а други пут, — ево: и сам видиш како слободно путујемо. Изучили смо код куће неке речи а опет носимо уза се књижице за разговор; а оно пре кад смо ишли, ја сам знао само кафанске а она неколико собних речи, а жељезничке, или што на путу потребује ни опенелити. Глаша! Себаш ли се кад смо оно први пут пошли у Берлин па дошли у неко друго место, како смо се морали враћати на још казну платити?

— Како се не бих себала! Па ево и сад, пошли смо из Берлина у Келн, а мало што у Хамбург не одосмо! А то је све због тебе... Јер ти ни речи не знаш, а овамо плетеш се да с Немцима и Французима говориш!

— Ех, не, сад сам се већ изучио. Ево па цени: зар бих могао сам, без твоје помоћи, једино са Иваном Кондратијевићем, ићи по Паризу, купити и себи и њему капут, гапу, капутић, панталоне и прелук, оковратнике, па још и у берберницу свратити, опишати се, и браде састрићи по француски? Знаш ли ти да су ме свуда разумевали.

— Лепо је то разумевање, кад су од Ивана Кондратијевића начинили Наполеона место што би му, на најобичнији начин, поткресали браду.

— Е, то јест погрешка. Шта сам могао да радим? Ја говорим Французу: „Ех не, али само а ља франсе по францускије.“ А он, глув ли беше, шта ли — штриц, штриц оним маказама, па саструга све до гуше. А овај, опет, седи пред огледалом па ћути. Ама да би једне, макар да рече „стој мусје“,

— Како ћутим! узвикну Коџурин. Чак сам и за маказе хватао те ме и по прсту посече; али која вајда! Он како опази ону моју велику браду, поливља, шта ли му би, те је за тренутак сву састриже. Погледам се у огледалу — нема рускога човека, већ место њега Француз. А да још знаш, како ми је жао браде? Не могу је заборавати! уздахну он.

— Наполеон! Ама прави Наполеон! викоташе се Глафира Семјоновна.

— Тхе, можете се и смејати, Глафиро Семјоновна, али знајте да сам до срца увређен, рече Коџурин. — И то си све ти, Никола Ивановичу, крив. Никад ти то нећу опростити. Ти си ме и одвукао у берберницу. „Нема смисла — вели — у иностранству носити браду као лопату.“ — А зашто као да нема смисла? Брада као брада... И одкуд је била као лопата?

— Ех, шта ту! Остав' се! Вреди ли толико о бради говорити! У име руско-францускога пријатељства и јединства може се и са наполеоновском брадицом путовати, рече Николај Иванович.

— Јединство... Наполеонска... Та ово није наполеонска него козја.

— Ко је патриота, коме је на срцу пријатељство с Француском, тај се неће ни на козју браду тужити.

— Јако је теби говорити: ти си овде са женом, а видиш — моја жена је у Петрограду. Како ћу изаћи пред њу у овом козијем облику, кад се тамо вратим? Она може и неверовати на рећи: „Запио се, а мамзеле, смеја ради, докопале га, онако пљана, на остригле.“ Шта се смејеш? Ствар је то без сведока. А њој свашта може на ум пасти. Она је жена подозрива...

— Не бој се, порашће твоја брада до тога времена. По Италији ћемо ићи, па ће брзо израсти. У Италији, веле брже расте коса него брада, настави подругљиво Николај Иванович.

У тај мах изиде жељезнички стражар, зазвони у звонце и објави да је воз готов и да се може седати у вагоне. Сви похиташе и стадоше грабити ручне пртљаге.

— Гарсон! Пеје! Комбјан од нас? викао је Николај Иванович момку, спремајући се да плати трошак.

(Наставиће се.)

БРАТ

Ноћ беше тако мрачна да ниси могао видети прст пред оком. Један човек држао се грчевито за ланац од лангера. Изгледало је као да је био прикован уз галију, која је на обали Кајене служила за тамнице. Тај човек беше веома узнемирен, и, висећи над таласима, стрепео је, да се не опази његово бегство.

На један пут осети он на старој галији неки шум. Над својом главом чуо је ужурбано трчање и гласове; појавише се буктиње, а за тим пуче топ, знак да је с галије побегао роб. Готово у исто време спустише се у море многа чамци. Несрећник виде да је пропао. Он се реши на очајан корак, спусти се низ ланац у воду. Само му је глава на води пливала, готово се није ни видела; једна обична црна гачка на широком мору.

Нико га није опазео. Мало после увери да се све утишало на галији. Зацело мислили су да је мртав, да се утопио, те су већ и у протоколу расходовали бр. 735.

Али он је живео: нада на живот испуњавала је његову душу.

С дивљом енергијом доплива он до обале, нађе један рибарски чамац, пресече уже, којим је био привезан, седе у њ и пусти се на вољу таласима, да га носе куд год хоће. Радост његова била је неописана, кад је видео, да су га вали отиснули у пучину; да је могао да се још даље отисне у мрачну ноћ, разапео би једра и тако побегао за увек од те проклете земље.

* * *

Срећа му и даље беше наклоњена. Мало по мало па су се даље у пристаништу губиле, у мрачној ноћи, а мрварски узвици постајали све слабији.

Пре но што је дан забелео, он је разапео једра и отиснуо се у широки океан, јурен ветром позади. Али није имао хране ни слатке воде и био је изложен сунчаним зрацима жарке зоне. Зар да умре од глади и жеђи? Зар да подлегне сунчаници?

Чекала га је лагана и врло болна смрт. Али његова је воља била чврста, узвишена над сваким колебањем. Овако ће бар бити роб морских таласа.

Прођоше два дана; његова снага је малаксавала. Сад је жељно очекивао смрт да га ослободи мука. Напрегнувши сву снагу погледа око себе очајним погледом; али не виде ништа више до воду и само воду. Малаксао паде у чамац, који је имао да му буде мртвачки ковчег. Тако је лежао непомичан, онесвешћен, кад стражар на лађи „Француска и Бразилија“ јави да је угледао један рибареки чамац како пливи сам. Спустише један чун и стигоше чамац; у њему нађоше онесвешћена човека. Попеше га на лађу.

* * *

Кад су тог јадника попели на лађу, капетан, неки Лекутр приближи се и, погледавши бродоломника у лице, пребледе као крпа; једва се уздржа да не винне од ужаса.

— Однесите тог човека у моју кабину! — заповеди он, — на кад дође к себи, јавите ми.

И кријући своје узбуђење, окрете се другом и рече: — Похитајте.

И командант „Француске и Бразилије“, гледао је укоченим погледом преда се, погледом, који те је подсећао на ствари далеке и страшне, на ужасну прошлост. Беше се удубио у своја размишљања, ослушкујући ударе свог срца, испитујући своју савест, кад га трже глас једног мрнара.

Јавише му да је бродоломник дошао к себи и да може говорити. Несигурним, готово аутоматским кораком, упути се капетан Лекутр кабини; снажно отвори врата, уђе и затвори их и, загледавши се добро у лице том човеку, и усињавајући се да му глас не би дрхтао, упита га:

— Познајете ли ви мене?

Бродоломник је доста пропатио; али те прекомерне патње не бежу уништиле његову моралну енергију. Па и поред свег претришеног срама, поред накупљеног гнева на робији, он не беше као многи други клоцуо; тај јадник је још имао човеју душу.

Спазивши капетана, усправи се, и гледаше га укоченим погледом.

Роб је дрхтао грчевито.

Он који је ставио у опасност свој живот, и мислио да се више нема бојати ничега, нашао се на један пут пред братом своје жртве, у коме му се чинило да гледа крвљу обливен леш.

На послетку из загушеног грла чуше се ове речи:

— Дакле нисам довољно покајао свој грех, кад ме судбина предаје вама!

— Јест, — одговори с дивљим акцентом командант, — сад једино зависи од мене да начиним од вас роба и да вас предам у руке чувара.

Роб стаде молити:

— Господине, — рече он, — будите милостиви. У замену за живот свог брата, узмите мој, али само да умрем без ланаца, да не умрем на галији, нека ме море прими у своје крило, нека сахрани у своје таласе мој леш, моју успомену.

— Ја да вас убијем!... — узвикну командант, — ја нисам убица, никад не би умрљао руке вашом крвљу!... Нећу да теретим своју савест!... Правда је изрекла за вас своју реч; ја ћу је извршити, ето то је све.

— Па добро, онда ћу се убити сам! Заклео сам се да се више не вратим у тамницу. Ако хоћете да ме вратите вратићете мој леш.

И, дочепавши један пун револвер, што је стајао на столу, упре цев у слепоочницу. Али немаде кад да опали: Командант му истрже оружје из руке.

За тим погледаше један другоме у дубину очију, као да би хтели да један другом испита душу.

— Дакле сте много препатили? упита капетан промењеним акцентом.

— Ах! да, ужасно... Нећу ни да вам говорим о телесним боловима, нити о покајничким мукама које су непрестано узнемиравале мој сан... Ја нисам прост злочинац; ви ме познајете: љубомора ми је утиснула оружје у руку; знате ваљда да је између нашег брата и мене била жена, чија ми љубав беше кобна. Правда је мислила да ми је изрекла блажију пресуду, што ме је поштедила од вешала.

Настаде кратко ћутање; роб настави:

— Колико ли сам пута завидео онима што се одмарају у вечној ноћи! Колико ли сам пута плакао, што нисам осуђен на смрт!

Командант га је слушао узбуђено. На један пут се прену; и он виде како му у глави сину нека светлост. Вратити тог јадника у тамницу, метнути га под чуварске штапове, беше за њега нешто ужасно. После те борбе, која је трајала неколико тренутака, рече: — Ја вас презирем; ви сте убили мог брата и осудили моју мајку на вечни бол и на сузе; и кунем вам се, да сам вас нашао на суву, ја бих вас главом предао у руке правде. Али мрнар сам, те поштујем своје дужности према бродоломницима. Море које увек располаже мојим животом, дало вас је мени у руке, дужност ми је налагала, да вас примим на лађу. На првој станици некрцаћу вас и пустити. Ако има живота на оном свету, надам се да ће ми ваша жртва ово одобрити. Али ако ми мој брат не опрости, онда нека ми Бог суди.

с талијанског

М. Д.

ИЗ СТАРЕ ҚОРПЕ

Заборањени списи „непризнатог“ песника

Преврћући прашне књиге,
Прашне књиге и хартије,
Нашао сам на „рукопис“,
Што га нико чит'о није.

Тај рукопис излив срца
„Певачева“ старих дана,
У њему је једна прича
Чудновато спевана.

Али ко би данас смео
Сећати се старих дана!
— Не смем ни ја, да те штампам,
Песмо стара, нечитана.

Поред мене лампа „дрхће“
„Рукопис“ би читат' хтела,
Ја је дадох њеном пламу —
Стара песма — изгорела....

Тек хартија изгорела,
Ал' осташе слова бела,

Песма стара нечитана
Још се види из пепела.

Е, па кад се још и из пепела види, онда је јасно, да овај рукопис није баш са свим био намењен забораву, и онда ће бити право, да ту стару песму бар у изводу испричамо, цитирајући само њена *лепша* места. Целу је нећемо штампати, јер нам то бране наши пријатељски осећаји према драгим читаоцима Звездиним.

Има, управо, два еписа. Једно је приповетка у стиховима, или, као што песник сам вели, „епско певање“; а друго су „мудре изреке“ од истога песника. Задржимо се сада само на „епском певању,“ кроз које се као основни мотив протеже један — завезани чвор. Чудан мотив, је ли? Али, песник је тако хтео. Па баш за то, што су вам најразличнији песнички мотиви познати, само овакав не, право је, да и о њему сазнате. Ево дакле:

ЗАВЕЗАНИ ЧВОР

Чворновати стихови о трагичној судбини грофа од Ресаве Н. Н. — Епско певање.

Рекли смо већ, да се прича догађа у старо време, а сад додајемо, да је то старо време било крваво доба кретањских ратова.

„Гроф“ од Ресаве (од куд у Ресави грофова?) хоће такође да начини један „кретањски поход.“ Скупи добровољце, све „ритери“ бољи од бољег, читав „ритерски кор“.

Тек што зора зарудела, а они се већ скупили у авлији пред грофовим дворцем и сваки држи свога коња за узду. И гроф држи свога коња за узду, а другом се руком рукује с грофицом. Он јој даје разне савете, као добар домаћин, и, напослетку, а јачим гласом, јој нарочито препоручује да чува своју „женску част“ и да му буде верна, верна њему, који у њено име иде, да ослободи свету земљу, њему, који ће на гробу Господњем у њено име пролити коју сузу.

Сви ритери оборили главе, узбуђени престали да дишу, а сузе им само капљу, капљу, капљу...

И грофица извади мараму...

— Немој плакат' душо! вели јој гроф.

— Нећу, каже грофица, само ћу да завежем чвор, да не заборавим на верност.

Али, да пустимо песника, нека нам он то лепо каже:

Нежна жена слушала је
Госпоски му збор.
А да све то и упамти,
Завезаће чвор

Па онда:

Чиле коње појажао
Сав ритерски кор;
А грофица, сузна ока,
Завезује чвор.

За тим гроф са својим коњем, и сви ритери са својим коњима, ударе преким путем, кроз шуму, на право за свету земљу.

А грофица се поне на „горње чардаке“ и:

Гроф већ беше замакнуо
За последњи бор;

А грофица притиснула
На срдашце — чвор.

Пошто су ритери приспели у једну земљу, и пошто су се од једног путника известили, да је то света земља, отпоче гроф да чини јуначка дела. Тек што се сунце роди — чини он дела; а кад зађе — чини их даље при свећи; чак и за време ручка одриче се мира, него ослобађа верне испод јарма неверничког и једе при том ђувеч. Па шта више и ноћу ослобађа их из сна.

Где само нађе Сарацена, он га убије, а где га не нађе, ту се само с великом муком може уздржати, да га не убије.

Међу тим на двору у Ресави све тече мирно својим током. Грофица још непрестано чува своју „женску част“ и негује верност према своме господару. А није да није било прилике... ал' она, таман да поклизне, па се само прихвати за онај чвор, и — ником ништа.

Ето тако, на пример, кад је гроф послао једног младог ритера, да ниште чист „веш“ и да том приликом јави, да је гроф побио већ сто педесет и седам Сарацена, прилика је била ту: он млад, леп; грофица млада, лепа, одморна; а обоје сами...

И она таман да поклизне, али, опет:

„Очи своје божанствене
Уздигнула гор',
А у руди нежној, малој,
Задрхтао — чвор“

Па тако увек:

„..... и увек лепо
Помагаше чвор,
Док се једном не појав
Дивни „траватор““

Од куда сад овај „траватор“ у питомој Ресави? запитаће се можда какав драги читаоца, или још дража читаоца.

Е, па, ето од куда. И староме немачкоме цару, несрећном Барбаросу, пало на намет, да пође на кретањску војну, и што је, за нашега грофа, било најгоре — да прође кроз Србију. С њим су пошли разни јунаци, ритери и грофови, па, уз њих, и један „траватор“.

У оно доба, онако богатом са чудноватостима, било је људи, који су имали некакав особити укус, да се, у место са Сараценима у светој, радије забављају са лепим женама у обичној земљи. На тај су начин били и Сарацени у послу и жене, чији су се мужеви око Сарацена мотали, биле су такође у послу, тако, да ни једној страни, — нити Сараценима, нити лепим женама — није могло бити дуго време. Са свим је јасно, да је овака подела била веома практична. Али мужеви, који — као што је познато — немају ни најмање склоности за практичне поделе, нису то хтели да увиде. И за то су данас кретањски ратови изишли са свим из моде. А то је штета.

Него да се вратимо нашем „епском певању“:

Друмом иде Барбароса, а за њим ритери и грофови, на коњима и пешке, и пуно друга света. С једне и друге

*) Правилније би, до душе, било „Трубадур“. Али је песнику, ваљда због стиха (чвор), изгледало агодније — траватор.

стране друма стоје Срби — мали и велики Ресавци — скинули ђесове и вичу: уа!..

На балкону стоји грофица, гледа ову галаму, док не снази њега — „траватора“:

„Млад дедџа спустио се
Низ широки шор,
А грофица уздржала:
— Сад ће бити чвор!“

Грофица је позвала крсташе на вечеру и лено их уто-стила. Преко пута од ње седео је „траватор“:

„Преко пута од грофице
Беше „траватор“
Јадна она, час ухвати
А час пусти чвор...“

Борба ужасна: а да подлегне, а се одупре. Није шала — завезани чвор, а још мање — дивни траватор.

Друштво се развије; ноћ је већ покрила дворац и око-лину; светила се погасише, само још у грофичиној соби гори — лампа.

Уморни крсташки могли су, као кроза сан, видети дивну бујну прилику грофичину, како, у бело одевена, стоји крај прозора с тамбуром у руци. После слатких звукова ситне тамбурице, разлегало се кроз ноћну тишину, као тужан реф-рен, нун чежње:

Жело моја
Слатки „траваторе“!
Шуко моја
Завезани чворе!

И врата шкринуше; светлост се угаси; грофица врисну и нестале је с прозора... и наста црни мрак:

Чу се врисак, чу се писак
— Виђе неки зор —
А из мрака излетеше:
Марама и чвор

Тачка-а-а!..

А гроф?... Пошто у целој светој земљи није могао више наћи ни једнога Сарацена, за кога није био уверен, да га је већ убио, скупи око себе све ритере, каже им: „Е што је доста, доста!“ и — врати се кући.

Пошто је путовао више од године дана стигне у своје земље:

„Грофов коњиц хитро граби,
С њим ритерски хор:
„Мили Боже, да л' грофица
Верно држи чвор?!“

Гроф је, дакле, ту. Али се у толико мање то могло рећи о грофици; јер ње не беше ту.

Гроф је очајан; то ужасно разочарење може сваки разумети, ко је ишао у крсташке ратове:

Замак му је изгледао
Као празан тор;
Јер грофице нигде нема,
Ето, то је чвор!

Није тешко појмити незгодну ситуацију, у којој се на-лази муж, што има жену, које је, међу тим, нестало с тру-бадуром. У толико је више за чуђење одлучност грофов-лева, којом он уме да нађе сјајна изласка:

„Сакупљеним јунацима грофовито викне,
И у своје онајажу, боље рећи, дикне:
„Ритери, браћо, матеве у руке,
Па у свету земљу!.. Сарацени на муке!“

И сад опет:

Чиле које појажао
Сав ритерски хор:
Ал' грофице више нема,
Да завеже чвор!..

Па овим тужним сећањем на одбеглу грофицу и за-вршује се песма.

* * *

А какву би поуку могли одавде извући?

Ономе, ко оде у свету земљу на крсташки поход, може само онда да утекне жена, ако је такву код куће оставио. Зато је најбоље у крсташки рат ићи, не оставивши код куће никакву жену. И онда могу бити само два случаја: или је неће при повратку наћи код куће, и то онда није за њега баш никакво разочарење, пошто је још од почетка био на то спреман; или ће пак, при повратку, затећи какву жену и онда је то за њега пријатно изненађење.

Јефта Угричић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Колико један човек носи имена? — Много! Кад је у суду зове се *тужитељ* или *оитужени*, кад је у апсу *суженик*, кад је за што осуђен *осуђеник*, држава га назива *подаником*, други људи у држави *грађанином*; на пароброду, железници или колима зове се *путник*, у цркви *верни*; онај коме ду-гује зове га *дужником*; попа га зове *стадом*; при попису зове се *глава*, на меници *журант* или *акцентант*; при за-купу — *закупац*; жени је *муж*, кафеџији *гост*, на балу *шрац*, новинарима је *преглатник* а лекару *болесник*

КОРИСНЕ ЗАБЕЛЕШКЕ

Заливање цвећа млаком водом препоручује се као врло добро нарочито за закрљжало биље. Вода треба да је загрејана на 30°R. Овако заливати могуће је и лети и зими.

Ж.

У Београду продаје се лист само код продаваца на број.

САДРЖАЈ: „Пас и његова судба“ (басна) — „Надуштени кутак“ (наставак) — „Збогом остај, жарко лето!“ (песма). — „Где поморанце зру“ — „Брат“ — „Из старе корпе“ — „Занимљивости“ — „Корисне забелешке“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николита об. венац бр. 2. — Београд. Уредник Ј. М. Веселиновић.